

SGRÌOBHADH

FILEANTA

Stòrlann
Nàiseanta na Gàidhlig

SGRÌOBHADH BEACHDAIL

1

Ma tha thu a' dol a sgrìobhadh **aiste bheachdail**, thathar a' sùileachadh gun toir thu seachad fiosrachadh mu chuspair sònraichte agus gun dèan thu argamaid airson, no an aghaidh, rudeigin co-cheangailte ris a' chuspair sin.

FILEANTA

A' PLANADH AISTE BHEACHDAIL

Tha dà sheorsa aiste bheachdail ann. An toiseach, faodaidh an sgrìobhaiche argamaid làidir a dhèanamh airson, no an aghaidh, cuspair air choreigin. Air an làimh eile ge-tà, tha aistean ann a choimheadas air dà thaobh de dh'argamaid.

Ach, ciamar a nì thu toiseach tòiseachaidh air an t-seòrsa aiste seo?

Càit an lorg thu fiosrachadh feumail?

- Anns an leabharlann
- Air-loidhne (rannsaich a' cleachdadh prìomh fhacal/fhaclan leithid 'daoine gun obair ann an Glaschu' no 'nigheanan òga a' call cus cuideim')
- Irisean/pàipearan-naidheachd (ionadail agus nàiseanta)
- Tro na meadhanan – telebhisean, radio msaa.
- Tro agallamhan/ceisteachain/bruidhinn ri daoine sa choimhearsnachd.
- Ceangal ri obair ann an cuspairean eile... mar eisimpleir Eachdraidh/Nuadh-eòlas/Beurla.

CUIMHNICH

Dèan cinnteach gu bheil thu a' cleachdadh fiosrachadh anns am bi earbsa aig an luchd-leughaidh, agus cùm rian air cò às a tha gach pìos fiosrachaidh a' tighinn: bidh seo riatanach airson liosta stuthan rannsachaidh a chleachd thu ullachadh aig crìoch a' phìos sgrìobhaidh.

DÈ AN CRUTH A CHUIREAS TU AIR D' AISTE?

1. RO-RÀDH INNTINNEACH AIRSON AN LEUGHADAIR A THÀLADH

Mar eisimpleir:

Cha chreid mi gu bheil cuspair eile a tha cho connspaideach no ag adhbhrachadh barrachd deasbaid am measg dhaoine ri teicneòlas. Tha cuid den bheachd gur e droch rud a th' ann agus cuid eile deimhinne às gur e an rud a b' fheàrr a thachair a-riamh. Ge b' e dè an taobh den argamaid a tha gad thàladh, tha e doirbh beachdachadh air saoghal às aonais a leithid.

2. DÈAN AN CUSPAIR AGAD SOILLEIR

Mar eisimpleir:

Anns an aiste seo, thèid sùil a thoirt air feartan agus cunnartan teicneòlais. Saoil a bheil e fìor an gabh coire a chur air teicneòlas airson gach rud a thèid ceàrr, no am biodh e fada na b' fheàrr coire a chur air na daoine a tha a' dèanamh cron leis?

3. A' CHIAD ARGAMAID – AGUS FIOSRACHADH A' CUR TAIC RI DO BHEACHD

Mar eisimpleir:

Chan eil againn ach sùil a thoirt mun cuairt oirnn agus chì sinn am feum a nì teicneòlas. Gu dearbh, rinn mi an rannsachadh airson na h-aiste seo air an eadar-lìon – uidheam a bheir dhomh a h-uile seòrsa fiosrachaidh fon ghrèin. Cha robh agam ach aon fhacal – teicneòlas – a thaipheadh a-steach agus bha fiosrachadh a' taomadh a-steach orm bho gach taobh. Dè an ùine a chuirinn seachad a' coimhead airson fiosrachadh air teicneòlas – gun teicneòlas?

4. AN DÀRNA ARGAMAID – AGUS FIOSRACHADH A' CUR TAIC RI DO BHEACHD

Mar eisimpleir:

Bha droch sheachdain aig an teaghlach againn nuair a chaidh mo sheanair a thoirt don ospadal ann an suidheachadh èiginneach air an deireadh-sheachdain. An duine bochd, bha e air grèim-cridhe a ghabhail agus bha e na laighe an siud air a cheangal ris a h-uile seòrsa inneil fon ghrèin. Ach, na gabh dragh, tha cùisean air seatlaigeadh a-nise. Shàbhail an uidheamachd a bheatha. A-nise tha e na shuidhe suas a' coimhead TBh beag, snasail, a' gearan air a' bhiadh air fòn-làimhe agus ag èisteachd ri òrain Ghàidhlig air an iPod agus 's e naidheachd mhìorbhaileach a tha sin. Tha aig an teaghlach againne ri bhith taingeil gu bheil a leithid de theicneòlas ann.

5. AN TREAS ARGAMAID – AGUS FIOSRACHADH A' CUR TAIC RI DO BHEACHD

Mar eisimpleir:

Ach chan eil a h-uile càil mar bu chòir ann an saoghal teicneòlais. Tha cuid a' cumail a-mach gu bheil an còmhraidh a b' àbhaist a bhith eadar daoine air bàsachadh bhon a dh'fhàs teacsadh cho cumanta. Tha teaghlachan a' feuchainn ri tighinn ri chèile airson biadh feasgar agus tha a' chlann air an greimeachadh cho mòr ri teicneòlas nach tog iad an ceann bho sgrìon – fiù 's nuair a tha iad ag ithe. Chan e dìreach droch chleachdadh a tha seo ach cion modh agus chan urrainnear ach coire a chur air teicneòlas airson seo.

6. AN CEATHRAMH ARGAMAID – AGUS FIOSRACHADH A' CUR TAIC RIS A' BHEACHD MU DHEIREADH SEO

Mar eisimpleir:

Dh'ainmich mi mar-thà mar a shàbhail teicneòlas beatha mo sheanar san ospadal, ach tha taobh cunnartach de theicneòlas ann cuideachd a tha air cron a dhèanamh air beatha iomadach duine.

Tha sinn uile eòlach air burraidhean agus burraidheachd, ach tha aig daoine a-nise ri bhith a' dèiligeadh ri burraidheachd de sheòrsa eile. Burraidheachd air-loidhne far am faic a h-uile duine fios no dealbh a tha a' goirteachadh no a' nàrachadh cuideigin agus far nach tèid aige air càil a dhèanamh mu dheidhinn. Tha seo air trom-inntinn, no nas miosa, adhbhrachadh do thòrr dheugairean.

Nam b' urrainn do phàrantan sùil gheur a chumail air na tha a' tachairt air-loidhne 's dòcha nach biodh cùisean buileach cho dona, ach seall thusa dhòmhsa gille no nighean aig aois ceithir-deug no còig-deug a tha airson sealltainn dom pàrantan dè tha iad ris air-loidhne. 'S e sin an saoghal acasan agus tha e doirbh do phàrantan briseadh a-steach air an t-saoghal phearsanta a tha sin.

7. GEÀRR-CHUNNTAS – PARAGRAF A' MINEACHADH TAOBH A' CHUSPAIR

Mar eisimpleir:

Gun teagamh sam bith, tha teicneòlas air greimeachadh air beatha gach duine. Mas e 's gun do chaill thu prògram air Tbh, chan eil agad ach ri putan a bhruthadh agus nochdaidh e air do bheulaibh a-rithist. Chan eil agad ri èirigh às an t-sèithear airson cuairt a ghabhail timcheall air bùthan mòra na Prìomh Shràide. Gu dearbh cha tigeadh an aiste seo gu bith gun taic bho theicneòlas – math no dona. Faodaidh an leughadair inntinn fhèin a dhèanamh suas mu dheidhinn sin!

8. DO BHEACHD FHÈIN

Mar eisimpleir:

Air mo shon fhìn, tha mi air fàilte a chur air teicneòlas gu ìre mhòr, ach chan urrainn dhomh ach a bhith draghail mu dhaoine òg a tha a' cleachdadh an eadar-lìn mar nach robh an comas aca a dhol an sàs ann an rud sam bith eile. Tha an t-eagal orm gu bheil cothroman àbhaisteach airson conaltradh a dhèanamh gus a dhol à bith. B' fheàrr leam fichead uair bleidrich a dhèanamh anns an dòigh nàdarra seach a bhith a' bruthadh phutan airson mo smuaintean a chur an cèill. Tha rannsachadh a' sealltainn gu bheil sgoiltean anns a bheil casg air fònaichean-làimhe a' dèanamh suas ri 20% nas fheàrr ann an deuchainnean na sgoiltean a tha a' toirt cead do sgoilearan fònaichean a thoirt don sgoil. 'S dòcha gum bu chòir do cheannardan sgoile, tidsearan, pàrantan agus sgoilearan seo a leughadh.

9. CO-DHÙNADH

Mar eisimpleir:

Ge b' e dè do bheachd air teicneòlas, tha amharas agam nach dèan sinn an gnothach às aonais agus nach tèid againn air stad a chur air daoine bho bhith ga chur gu feum. Tha e ann, agus feumaidh sinn a chur an gnìomh ann an dòigh a tha iomchaidh agus a tha a' ciallachadh gu bheil buannachd ann don t-saoghal agus nach fhaigh e làmh-an-uachdair air na ceanglaichean àbhaisteach a bu chòir dhuinn a dhèanamh ri daoine eile. Teicneòlas – seadh, seadh – b' eòlach mo sheanar air!

CUIMHNICH

- Glac agus cùm aire an leughadair le ro-ràdh a tha tarraingeach agus inntinneach.
- Dèan do bheachd fhèin air a' chuspair follaiseach.
- Feumaidh gach argamaid fa leth a bhith ann am paragraf fa leth.
- Co-dhùnadh làidir – seall dhan leughadair gu bheil faireachdainn làidir agad fhèin mun chuspair.

AN RO-RÀDH

Feumaidh toiseach aiste sam bith a bhith làidir, tarraingeach. Tha a' chiad phàirt den sgrìobhadh agad uabhasach cudromach. Dèan cinnteach gu bheil an leughadair airson cumail air/oirre a' leughadh; mura bheil an toiseach agad a' glacadh an aire, cha bhi an leughadair airson cumail a' dol. Dh'fhaodadh an toiseach agad:

- tòiseachadh le earrann/facail a thuirt cuideigin ainmeil/cuideigin le deagh ainm sa choimhearsnachd;
- bualadh gu h-aithghearr air dà thaobh de argamaid ... no
- tòiseachadh le samhla/cànan annasach a tharraingear an leughadair thugad.

Cleachd facail a cheangaileas do bheachdan còmhla. Nad sgrìobhadh, bidh thu a' toirt seachad grunn argamaidean airson, no an aghaidh, cuspair àraid agus feumaidh gach puing eadar-dhealaichte ceangal a dhèanamh ris na h-argamaidean eile.

Cleachd faclan coltach ri:

sa chiad
dol a-mach

a bharrachd
air an seo

a thuilleadh
air seo

chan e a-mhàin

anns an
fharsaingeachd

cuideachd

anns an aon dòigh

mu
dheireadh

an toiseach

Dh'fhaodadh an co-dhùnadh/am paragraf mu dheireadh agad tòiseachadh le:

anns an
dealachadh

anns a' cho-dhùnadh

mu
dheireadh

mar sin

anns an
aithghearrachd

air sgàth seo

Bidh seo a' ciallachadh gu bheil an co-dhùnadh a' ceangal ris a' chòrr den sgrìobhadh.

**Aig toiseach
paragraf/cuspair:**

A bharrachd air sin, a thuilleadh air sin, cuideachd, anns an aon dòigh. Seachain liosta 'anns a' chiad aite', 'anns an dàrna aite' msaa.

Co-dhùnadh:

Mar sin, anns a' cho-dhùnadh a' coimhead air ais, anns an aithghearrachd, mar thoradh air an sin, gus co-dhùnadh

**Airson do bheachd a
dhèanamh nas làidire:**

Gun teagamh sam bith, gu cinnteach, gu dearbha, dha-rìribh

**An lùib eisimpleirean
a bheir thu seachad:**

Mar eisimpleir, air sgàth, airson, bho, airson gum bi, a dh'aindeoin seo, ge-tà,

DÈ DO BHEACHD-SA?

RIAGHALTAS NA H-ALBA A' RÀDH
NACH FHEUM SGOILEAR SAM BITH
A-NIS ÈIDEADH-SGOILE A CHUR ORRA!

CHAN EIL AOIS 17 IQMCHaidH AIRSON
DEUGAIREAN CEAD-DRAIBHIDH FHAIGHINN!

THA LEASACHADH AIR
DEALAN NIÙCLASACH
DEATAMACH!

TÒNA

Feumaidh tòna foirmeil a bhith air a chleachdadh ann an sgrìobhadh beachdail. Cleachd seantansan slàn agus seachain ainmean/tiotalan air an giorrachadh.

A bheil teicneòlas air grèim ro theann fhaighinn air a h-uile duine againn?

Thuir an t-eòlaiche saidheans Daibhidh Mac a' Ghobhainn, "Bidh barrachd fhònaichean-làimhe na bhios de dhaoine san Rìoghachd Aonaichte ro dheireadh na bliadhna."

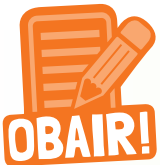
Tha e soilleir gu bheil dà thaobh air an argamaid agus gum feum daoine na buannachdan agus na laigsean a chothromachadh gu ciallach.

Tha mise den bheachd gu bheil sin ceart agus, mar sin, feumaidh gu bheil e ceart.

Chan eil fhios agamsa ciamar a tha mi a' dol a thighinn gu co-dhùnadh.

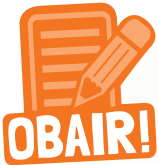
Tha teicneòlas dona dhut, tha e a' dèanamh cron agus chan eil e a' dol a dhèanamh feum dhuinn ann an dòigh sam bith...

Obair 1: Comharraich an fheadhainn a bhuineas do bhuidheann ceart/ ceàrr.

Obair 2: Sgrìobh na trì earrainnean 'ceàrr' a' cleachdadh structar/tòna 'ceart'.

Obair 3: Obair Measaidh Caraid – dèan suaip air aon earrann 'ath-sgrìobhte' airson dreach earrainn air a cheartachadh bho do charaid. Feuch an urrainn dhut na sgilean aca a thaobh tòna/impidh a leasachadh.

Obair 4:

- Leugh an earrann seo agus freagair na ceistean.

BU CHÒIR DO DHAOINE TUILLEADH A LEUGHADH. DÈ DO BHEACHD?

Am bu chòir do dhaoine tuilleadh a leughadh no a bheil làithean an leabhair seachad? San latha an-diugh, tha iomadh dòigh aig daoine air an ùine aca a chur seachad. Faodaidh iad a bhith a' coimhead an telebhisein no a' dol air an eadar-lìon, ag eacarsaich no a' dol a-mach còmhla rin caraidean. Fuirich mionaid, ge-tà. Tha cur-seachad eile ann. Cur-seachad a tha air a bhith mun cuairt airson iomadh bliadhna ach a chaidh a chur an dara taobh le teicneòlas agus cur-seachadan ùra. Smaoinich air seo a-nise. Cuin, mu dheireadh, a leugh thu fhèin leabhar bho thoiseach gu deireadh? An seo, feuchaidh mi ri mo bheachd-sa a thoirt seachad air a' chuspair agus 's dòcha gun tèid agam air d' inntinn atharrachadh.

Tha eòlaichean ag innse dhuinn gu bheil aon duine ann an còignear ann am Breatainn an-diugh a' faighinn tàire le leughadh agus sgrìobhadh. Tha teicneòlas air na sgilean cànan aca a ghoid. Bheir leabhraichean cothrom do dhaoine na sgilean cànan aca a chur gu feum, coma leat dè an cànan a th' ann. Ann am beachd cuid, chan eil càil nas fheàrr na bhith a' làimhseachadh leabhar agus a bhith a' leughadh troimhe a' togail fiosrachadh mar a thèid thu air adhart. Tha sgrìobhadairean san latha an-diugh a tha a' toirt beatha do leabhraichean agus do leughadh a-rithist agus tha ath-bheothachadh air tighinn air sgrìobhadh do chloinn. Tha an sreath Harry Potter gu h-àraid air deagh chliù a thoirt do leughadh a-rithist agus chuirinn-sa mo làn-thaig ri JK Rowling agus a leithid a tha air feum a dhèanamh do litearrachd ann an iomadh cànan air feadh an t-saoghail.

Ach, air an làimh eile, 's dòcha nach eil ùine aig duine airson leabhraichean a leughadh an-diugh bhon a tha beatha cho

trang againn uile. Tha daoine cleachdte ri fiosrachadh fhaighinn ann am prioba na sùla air an eadar-lìon agus bho mhìle sianal air an Tbh. Feumaidh leabhraichean chloinne a bhith tarraingeach airson 's gum bi iad airson an togail an àite a bhith a' ruith don eadar-lìon. Feumaidh na daoine a tha a' cruthachadh leabhraichean goile a bhith mothachail air seo cuideachd. Cò thogas leabhar robach, dòrainneach nuair a tha coimpiutair goireasach, gleansach ri làimh? Saoilidh mi gu bheil an saoghal mòr agus farsaing gu leòr airson diofar ghoireasan rannsachaidh a chur an gnìomh.

Tha daoine a' cumail a-mach gur e “an t-ionnsachadh òg an t-ionnsachadh bòidheach”. Uh-huh. Thadhail mi air oidhche ceasnachaidh sa bhun-sgoil o chionn ghoirid agus chuireadh e iongnadh ort na beàrn a bha ann am fiosrachadh farsaing na cloinne. Bha cuspairean mar bhailtean, aibhnichean, dùthchannan, litreachas, eachdraidh agus saidheans air am beulaibh, ach bha a' chlànn bho chd na b' eòlaiche air prògraman Tbh gòrach no seinneadairean pop aig a bheil duilgheadasan pearsanta. Mo chreach – dè am feum a nì fiosrachadh mar seo dhaibh an ceann fichead bliadhna nuair a tha iad fhèin nam pàrantan agus a' dol a-mach a dh'obair? Tha e cudromach gu bheil clann (agus inbhich) a' faighinn cothrom air na sgilean agus am fiosrachadh a tha leabhraichean a' toirt dhuinn a thogail agus a leudachadh. Tha mi toilichte gun do rinn thu an gnothach crìoch a chur air an earrainn agus gun tug thu cothrom dhomh beachdachadh air mar a chuireas daoine seachad am beatha. An gabh thu mo chomhairle? Fàgaidh mi sin agad fhèin, ach tha mi fhìn a' falbh air ais gu mo leabhar – chuir mi sìos e mionaid no dhà airson mo bheachd a chur an cèill dhuibh!

Ceistean

1. A bheil an sgrìobhaiche airson no an aghaidh a' chuspair seo?
2. Tagh aon seantans a chleachd an sgrìobhaiche aig toiseach paragraf airson puing a thogail AIRSON na h-argamaid.
3. Tagh seantans a chleachd an sgrìobhaiche aig toiseach paragraf airson beachdachadh air puing AN AGHAIDH a' chuspair.
4. Inns carson a tha a' cheist, "Cuin', mu dheireadh, a leugh thu fhèin leabhar bho toiseach gu deireadh?" cudromach.
5. Seall mar a tha seantans ann am paragraf sam bith
 - a. a' tarraing còmhla argamaid a thàinig roimhe
 - b. a' togail puing ùr san deasbad
 - c. a' ceangal dà thaobh de argamaid
6. Tagh facail/seantans a tha an sgrìobhaiche a' cleachdadh airson feuchainn ri beachd an leughadair a thoirt gu aon taobh sònraichte den argamaid.
7. Saoil dè beachd an sgrìobhaiche fhèin?

Obair 5: Tagh aon de na cuspairean a leanas agus cleachd an structar a dh'ionnsaich thu anns an aonad airson d' aiste a phlanadh agus a chur ri chèile.

1. Chan eil foghlam oilthigh feumail do dheugairean an-diugh.

2. Tha daoine ainmeil nan deagh ìomhaighean do dhaoine òg.

3. Cha mhair ceòl pop.

4. Tha daoine òg ag òl fada mus ruig iad aois ochd-bliadhna deug.

5. Bu chòir Alba a bhith neo-eisimeileach.

6. Chan eil beatha sa bhaile mhòr cho tarraingeach do dhaoine òg an-diugh.

2

SGRÌOBHADH CRUTHACHAIL

FILEANTA

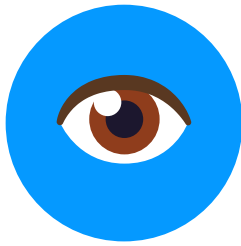
CÀIT A BHEIL MÀIRI?

- Anns a' chlas, cluichibh an gèam 'Càit a bheil Mairi?'
Bheir an tidsear stiùireadh dhuibh agus eisimpleirean gu leòr!

A' CUR NAM MOTHACHAIDHEAN GU FEUM

FRADHARC

CLAISNEACHD

FÀILEADH

BLAS

FAIREACHDAINN

Obair 1

Ann an sgrìobhadh cruthachail a tha soirbheachail, gu math tric tha na mothachaidhean uile air an cur gu feum. Ma tha am pìos air a dheagh sgrìobhadh, bu chòir don leughadair a bhith a' faireachdainn an aon rud. Thoir sùil air na h-eisimpleirean gu h-ìosal agus smaoinich air mar a rinn an sgrìobhadair am pìos tarraingeach don leughadair.

"Mun cuairt orra nan dìthis bha bùrach a' chogaidh: salchar na talmhainn làn bùirn 's a' gluasad mar nì beò. Bha gunna na laighe fichead slat bhuapa, agus mu thrì fichead slat air falbh bha aodach saighdeir. An robh duine na bhroinn? An robh duine air a bhith uair na bhroinn? Canastairean an siud 's an seo: clach no dhà air an seasadh duine. Fon t-salchar ud bha iomadh duine na laighe a' caitheamh air falbh anns a' phuinnsean...

...Shuath Iain a làmh cheàrr ri bhriogais 's dh'fhairich e a' phacaid thoitean na phòcaid. Chuala e isean a' seinn dlùth ris. Bha 'n cogadh seo làn de iseanan, le guthan mar bùirn, is air cùlaibh gach nì, casad tinn nan gunnathan."

(à Bùrn le Iain Mac a' Ghobhainn)

"Cha robh nì ri fhaicinn ach aon taigh air a' mhòintich. "Direach mar..."
... Air dha tighinn na bu dlùithe, chunnaic e cuideachd gun robh post no dhà nan laighe air an talamh, agus smaoinich e: "A' ghaoth." Bha an lios bheag air a leigeil bàs, agus dh'aritheachadh duine nach deach an doras a pheantadh o chionn iomadh bliadhna. B' e dath grànda donn a bh' air, 's e air a bhriseadh an siud 's an seo. Cha robh fiù aon chearc ri faicinn: airson caora, cha bhiodh sùil ri sin (oir cha robh caoraich aca). Bha am feur timcheall an taighe fann agus tioram. Chanadh tu gun robh tinneas air choreigin air tuiteam air an àit, a' losgadh air falbh gach nì beò a bha faisg air. Bha an talamh a' deoghal an t-solais mu dheireadh às an adhar.

... Ach dìreach air dha a bhith a' dol a dh'fhosgladh an dorais, chual' e ceum slaodach a' tighinn thuige. Rinn am fiodh dìosgail 's chunnaic e, mu choinneamh, seann chailleach timcheall air trì fichead 's a deich.

"Cò sibh?" ars ise.

Nach i bha aost! Bha 'n aonranachd air a h-aodann a chruadhachadh mar nach gabhadh na cnàmhan gluasad. Bha seana bheannag dhubh air a ceann, 's bha stocainnean a' tuiteam mu casan. Fhad 's a bha i a' còmhradh ris, bha i a' sealltainn tarsainn air a ghualainn mar gum biodh i a' toirt an aire do rudeigin eile."

(À An Coigreach le Iain Mac a' Ghobhainn)

A' sealltainn sìos, chì i gu bheil a làmh a' crith. A' togail a cinn a-rithist tha i a' glacadh aire a' bheathaich - an sùilean glaiste ann am blàr mì-chinnteach. Tha i a' call a h-aire airson dìog. Gu h-obann tha am beathach a' gluasad agus tha i faireachdainn blas na fala - an aidreanailin a' spùtadh air feadh a cuirp. Tha a cogais a' strì an aghaidh sgrìachail na sabaid agus le priobadh neo-chiontach, tha i ga leigeil ma sgaoil.

(À An Sealgair le Fiann MacLeòid, sgoilear Gàidhlig)

Obair 2

Thoir sùil air na ceistean gu h-ìosal. Feuch aon cheist a-mhàin.

- Smaoinich air sealladh a tha sònraichte dhut fhèin ann an dòigh air choreigin – àite air a bheil thu uabhasach measail no 's dòcha àite nach toigh leat no a tha a' cur an eagail ort. Dèan dealbh le faclan den àite sin a' cleachdadh nan còig mothachaidhean gu h-àrd (fradharc, claisneachd msaa) airson na faireachdainnean agad a chur an cèill.
- Smaoinich air neach a tha sònraichte dhut – laoch no gaisgeach no cuideigin air a bheil thu air leth measail no cuideigin nach toigh leat idir no a tha a' cur an eagail ort. Dèan dealbh ann am faclan den neach sin a' cleachdadh nan còig mothachaidhean gu h-àrd (fradharc, claisneachd msaa) airson na faireachdainnean agad a chur an cèill.

A' DÈANAMH DEALBH LE FACLAN (GUN A BHITH AG INNSE DÈ THACHAIR!)

Obair 3

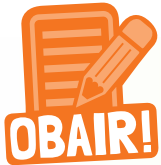
- Leugh an dà earrainn gu h-ìosal.
- Cò an earrann a b' fheàrr a chòrd riut? Carson?

a

Dh'fhosgail Seonaidh leth-shùil. Bha dealbhan a' snàmh agus a' seòladh air a bheulaibh mar iasg annasach ann an tanca. Pios bhuaithe, chunnaic e cas. Cò bu leis i? Le strì mhòr, chuir e a làmh ga h-ionnsaigh, ach cha do ghreimich e air càil ach eagal.

b

Bha Seonaidh air a bhith ann an tubaist. Dhùisg e san ospadal agus bha e a' faireachdainn gu math neònach. Cha b' urrainn dha a chasan fhaireachdainn. Cha robh fhios aige dè bha air tachairt.

Obair 4

- Obraich còmhla ri caraid.
- Leughaidh a-mach toiseach nan stòiridhean gu h-ìosal.
- Smaoinichibh còmhla air na tha a' tachairt sna stòiridhean.
- Thoiribh seachad adhbhar airson sin a ràdh.
- A bheil a h-uile duine eile sa bhuidheann ag aontachadh?
- A bheil e gu diofar ma tha beachdan eadar-dhealaichte aig daoine?

a.

Cha diochuimhnich mi gu bràth e. Ruith mo bhràthair a-steach don taigh ag èigheach gun robh e falbh don Fhraing – e fhèin agus balaich eile a' bhaile. Chunnaic mi aodann geal mo mhàthar a' tionndadh air falbh agus chunnaic mi beatha a h-uile duine againn ag atharrachadh romhainn.

b.

Dh'fhosgail Calum a shùilean. Bha fàileadh neònach na shròin agus blas annasach na bheul tioram. Chaidh a làmh gu a stamag far an do ghreimich pian e, pian a bha a' sgreuchail na chluasan agus a thug air miannachadh gun robh e gun mhothachadh a-rithist.

c.

Bha am parsail na làimh - parsail beag ceàrnagach, mar bhogsa. Choimhead i suas air Iain agus air ais don bhogsa a-rithist. "Fosgail e," thuirt e ann an guth beag, nearbhasach. An e seo a' mhionaid air an robh i air a bhith a' feitheamh bhon a thachair i ris?

Tha e doirbh a ràdh dè thug air
Dòmhnall èirigh às a' chathair.
Ach b' e sin a rinn e agus, mar
a rinn e a h-uile oidhche eile,
thug e sùil a-mach an uinneag.
Bha obair aige ri dhèanamh
a-màireach. Saoil cò ris a
bhiodh an t-sìde coltach?
Cha b' e sìde a bha air aire
nuair a chunnaic e na solais
ud ge-tà - a' priobadh agus
a' dannsa air a bheulaibh,
ga tharraing a-mach don
ghàrradh agus don t-saoghal
mhòr, dhìomhair.

d.

Bha Seumas na sheasamh an
siud air cùl nan cùirtearan.
Pìos bhuaithe, bha sluagh mòr
ga fheitheamh, sluagh a bha
air airgead a chosg agus ùine a
chur air dòigh airson a bhith ann.
Carson a bha e air chrith? Thog e
an giotàr gorm, gleansach a bha
cho mòr mar phàirt de bheatha.
Dh'fhairich e fallas air a làmhnan.
Le uabhas, thug e an aire
gun robh na cùirtearan mòra,
meileabhaid a' fosgladh...

e.

f.

Ràinig an tréana meadhan a' bhaile aig
sia mìionaidean gu naoi mar a b' àbhaist.
Choisich Màiri a-mach às an stèisean agus
chaidh i tarsainn an rathaid aig an aon
àite àbhaisteach. Dhirich i an staidhre don
oifis - trì ceumannan deug - mar a
b' àbhaist. B' e latha a bha seo coltach ris a
h-uile latha eile...

Obair 5

- Coimhead air na dealbhan gu h-ìosal.
- Tagh 3 dhiubh.
- Feuch ri toiseach tòiseachaidh a chur ri chèile air an son.
- Feuch gun a bhith ag innse na stòiridh ach a bhith a' toirt seachad na stòiridh le dealbhan ann am faclan.
- Na sgrìobh ach a' chiad pharagraf.
- Tagh eisimpleir airson a leughadh don bhuidheann.
- Dè am beachd a th' aig daoine eile air an sgrìobhadh agad?
- A bheil molaidhean aca airson an earrann a dhèanamh nas fheàrr?

Obair 6

- Seall air an liosta de shuidheachaidhean gu h-ìosal.
- A bheil thu a' faicinn dealbh ag èirigh às na faclan ann an gin dhiubh?
- Ma tha aon suidheachadh a' còrdadh riut, cleachd e ann an dòigh sam bith mar bhun-stèidh airson pìos cruthachail a sgrìobhadh.
- Mas e 's gun do thòisich thu air pìos math co-cheangailte ri dealbh ann an obair 3, lean ort a' cruthachadh sgeulachd shlàn às.
- Cùm ort a' leughadh thairis air na sgrìobh thu – thig stoidhle a' phìos thugad beag air bheag.
- Nuair a tha na sgeulachdan aig ìre, gabhaidh am foillseachadh ann an leabhran clas.

a.

A' dràibheadh dhachaigh,
chunnaic lain na solais
a' tighinn na b' fhaighe air...

b.

Gu cùramach,
chuir a' chailleach
an litir don chèis...

c.

Ged nach robh Seòras
ach trì bliadhna deug,
bha e mar-thà cho
gòrach ri inbheach...

d.

Mar fhaoileg bhàn
a' seòladh os cionn
na mara, bha e saor...

e.

Air taobh thall na sràide,
bha cat beag, ruadh na
shuidhe a' cumail sùil
gheur orm.

f.

Bha saor-làithean riamh
ag adhbhrachadh dragh
do Chatrìona agus cha
robh i ann an sunnd
a' tighinn far a' phlèana.

g.

Fuar, fliuch agus fada, fada
o dhachaigh, chuir Tòmas na
seann phàipearan-naidheachd
fodha aon uair eile...

h.

Bha e cho anmoch 's
gun robh na rionnagan
a' smèideadh rium agus
a' cagair nam chluais
gun robh an t-àin agam
a dhol a laighe.

i.

An tug thu an aire
riamh don taigh bheag
robach aig fìor cheann
an rathaid?

j.

"An ann ri spòrs a tha thu?"
dh'fhaighnich Cailean,
a' gabhail ceum air ais...

k.

"Ach ... ciamar a chaochail
mi?" dh'fhaighnich Alasdair,
a' coimhead le uabhas air
a' chloich air a bheulaibh.

l.

Sheòl a' ghaoth tarsainn
a' bhàigh, a' toirt leatha
sgudal a dh'fhàg am
muir-làn na bu thràithe.

m.

Choisich Mrs Pemberton-Smythe,
a bha air ùr-thighinn don bhaile,
a-steach do Oifis a' Phuist.

n.

Taigh gun chù, gun
chat, gun leanabh
beag...

o.

"Ah, 's e rud
uabhasach a tha sa
chianalas," dh'aidich
am bodach le osna.

3

SGRÌOBHADH MU LITREACHAS

Tha **sgrìobhadh mu litreachas** na phàirt cudromach de dh'obair sgrìobhaidh aig Ìre Nàiseanta 5. Anns an earrainn seo, bheir sinn sùil air na dòighean teicnigeach a tha sgrìobhadairean a' cleachdadh airson sgrìobhadh a dhèanamh tarraingeach agus mar a tha sinn ag aithneachadh deagh chleachdadh anns na dòighean-sgrìobhaidh seo.

FILEANTA

BRIATHRACHAS LITREACHAIS

Obair 1

Smaoinich air na gnothaichean teicnigeach a tha sgrìobhadairean a' cleachdadh gus aire an leughadair a ghlacadh.

fuaimealas	facal no sreath de dh'fhaclan far a bheil fuaim an rud a' tighinn troimhe gu soilleir – brag, sgailc, plubadaich
tìotal	facal no sreath de dh'fhaclan a tha a' tarraing an leughadair a-steach don sgeulachd mus tòisich i
meatafor	ìomhaigh far a bheilear a' dèanamh coimeas eadar dà rud gu tur eadar-dhealaichte airson buaidh a thoirt air an leughadair
puingeachadh	mar eisimpleir, air sgàth, airson, bho, airson gum bi, a dh'aindeoin seo, ge-tà,
samhla	ìomhaigh far a bheilear a' dèanamh coimeas eadar dà rud gu tur eadar-dhealaichte a' cleachdadh “mar” no “cho ... ri...” msaa
ath-aithris	far a bheilear a' cleachdadh an aon fhacail no sreath de dh'fhaclan barrachd air aon turas airson buaidh a thoirt air an leughadair
uaim	far a bheilear a' cleachdadh an aon fhuaim aig toiseach facail ann an sreath fhaclan airson buaidh a thoirt air an leughadair
taghadh facail	far a bheil faclan sònraichte air an taghadh gu sònraichte airson buaidh a thoirt air an leughadair
pearsantachd	far a bheilear a' toirt caractar no pearsa no coltas no gnìomh do rud aig nach eil ceangal ri daoine airson buaidh a thoirt air an leughadair

Obair 2

Air an taobh chli, tha briathrachas litreachais. Tha eisimpleirean air an taobh eile, ach tha iad measgaichte. Maids an dòigh-sgrìobhaidh ris an eisimpleir cheart.

fuaimealas

Bha a falt na bhrat-ùrlar tiugh, ruadh.

tìotal

Bha am bèibidh beag brèagha
a' bocadaich agus a' breabail a casan.

meatafor

A-rithist agus a-rithist, dh'èigh i ainm.
A-rithist agus a-rithist, cha tàinig freagairt.

puingeachadh

Baic Briste mo Sheanar.

samhla

Dhùin an t-adhar a shùilean agus thàinig
an dorchadas na ruith.

ath-aithris

"A bheil thu gam aithneachadh?"
dh'fhaighnich an coigreach beag,
a' cur a-mach a làimh.

uaim

Shad e an dealbh don teine agus dh'fhàg
blàths an dòchais a chridhe.

taghadh facail

Shruth a deòir mar eas sìos
cliathaich na beinne.

pearsantachd

Dhùin an uinneag le brag.

Obair 3

Leugh an earrann gu h-ìosal. Dèan liosta de na dòighean-sgrìobhaidh gu h-àrd a tha an sgrìobhadair air a chur gu feum anns an earrainn. Seall, gach turas, mar a tha an dòigh-sgrìobhaidh air feum a dhèanamh do phios. (Smaoinich air amas na h-earrainn san fharsaingeachd nuair a tha thu a' dèanamh seo.)

A' Bhean Uaine

Sheas Catriona san rùm – cha robh i air a bhith ann on a bha i beag, bìodach. Cha robh càil ri chluinntinn ach a cridhe a' plubadaich na broilleach mar bhuille bhàsmhor an dorchadais. Dh'fhairich i fuachd is dh'fhairich i teas. Dh'fhairich i aonranas is dh'fhairich i sluagh ga cuairteachadh. Mus do chaill i a ciall, dh'fhairich i sùilean dall na shàimhchar ga leantainn gun sgur. Dè bha siud? Am faca i rudeigin ann an oisean an t-seòmair? Dh'fheuch i ri bruidhinn. “A bheil d... d...?” ach cha tàinig crìoch air an fhacal. Shluig i an sgreuch a bha air at na h-amhaich mar ubhal olc, puinnseanta – sgreuch a bhiodh air rabhadh a thoirt do chàch gun robh a' bhean uaine air tadhal air an taigh aon uair eile...

SGEULACHD GHOIRID

Obair 4

Mar chlas, leughaidh an sgeulachd Bùrn le Iain Mac a' Ghobhainn (Eadar Dà Sgeul) agus dèan an obair gu h-ìosal.

Obair 5

- Obraich còmhla ri caraid.
- Leughaidh an earrann bho “Stad Iain 's an Gearmailteach 's iad a' coimhead a chèile” gu “B' e latha ciùin a bh' ann. An-dràsta 's a-rithist chluinneadh tu brag 's dh' aithneachadh tu guth a' ghunna.”
- Tha na tachartasan gu h-ìosal uile a' nochdadh sa phìos ud den sgeulachd. Lorg na h-earrannan às an sgeulachd a tha a' sealltainn nan rudan a leanas dhut.
- Sgrìobh a-mach na h-earrannan.
- Bidh na h-earrannan seo gu math feumail dhut nuair a tha thu a' sgrìobhadh mun stòiridh.
- Chaidh a' chiad fhear a dhèanamh dhut.

- Bha Iain ag amas air a' Ghearmailteach leis a' ghunna
“Bha 'n gunna aig Iain dìreach air an targaid: broilleach a' Ghearmailtich.”
- Bha an t-àite air a mhilleadh leis a' chogadh.
- Cha robh iad a' bruidhinn ri chèile idir. Bha iad dìreach a' coimhead air a chèile.
- Bha aodann a' Ghearmailtich gu math geal.
- Bha e soilleir gun robh tòrr de na saighdearan marbh anns a' pholl.
- Bha eagal mòr air a' Ghearmailteach gun robh Iain a' dol ga mharbhadh.
- Bha Iain uabhasach sgith.
- Bha an Gearmailteach a' faireachdainn na b' fheàrr.
- Bha an Gearmailteach a' dèanamh an aon rud ri Iain, mar gun robh iad air an ceangal ri chèile.
- Beag air bheag, bha càirdeas a' fàs eadar Iain agus an Gearmailteach.

Obair 6

- Leugh a-rithist an earrann: “Lean a shùilean ceò an toitein a’ dìreadh. Trì bliadhna, trì bliadhna de a spiorad anns a’ chogadh seo” gu “Chual’ e an Gearmailteach a’ feuchainn ri: ‘Tha ’n cadal orm’ a ràdh.”
- Freagair na ceistean gu h-ìosal.

1. Sgrìobh dà rud a rinn Iain a bha a’ sealltainn gun robh e uabhasach sgìth.
2. Carson a chaidh an sgrìobhadair air ais gu fuaim nan gunnathan a-rithist aig deireadh a’ chiad pharagraf?
3. Dè cho fad ’s a bha Iain air a bhith an sàs sa chogadh?
4. “Cha mhòr nach robh an Gearmailteach maol mar a’ chlach air an robh e na shuidhe.”
Ciamar a bhiodh ceann an duine agus a’ chlach coltach ri chèile?
5. Carson a bha e cho doirbh do dh’Iain agus don Ghearmailteach eòlas a chur air a chèile?
6. Nad bheachd-sa, dè na trì rudan as motha a bha a’ cur dragh air Iain an latha ud? (Tagh trì às an liosta gu h-ìosal). Thoir seachad adhbharan airson do bheachdan.

Cianalas Sgìths Acras Pathadh
Tinneas Eagal Bàs

7. Seall mar a bha Iain agus an Gearmailteach a’ feuchainn ri eòlas a chur air a chèile.

Obair 7

- Lìon na beàrnan anns an earrainn gu h-ìosal a tha stèidhichte air a' phìos mu dheireadh den sgeulachd (bho “Chuir seo truas air Iain, gum feumadh duine e fhèin a chumail beò anns an dòigh ud” gu deireadh na sgeulachd).
- Feumaidh eòlas a bhith agad air deireadh na sgeulachd mus lìon thu na beàrnan. Uaireannan, bidh feum agad air seantans/barrachd air aon fhacal airson am beàrn a lìonadh.
- Leugh gu deireadh seantans gach turas mus dèan thu suas d' inntinn dè na faclan a chuireas tu ann.
- Dhèanadh e feum dhut an earrann air fad a sgrìobhadh a-mach. Bhiodh seo feumail dhut mar nota air an sgeulachd.

Bha Iain a' smaoineachadh air dè dhèanadh e nam biodh e ann an _____ a' Ghearmailtich. Bha e am beachd _____ a thoirt dha gus am faiceadh e dè bhiodh a' tachairt. Chuir Iain a _____ mun cuairt air a bheul a-rithist.

Cha robh na saighdearan a' _____ ri chèile ach bha iad a' feuchainn ri bhith a' _____ air adhart gu math còmhla.

Air falbh bhon t-sabaid, cha b' e _____ a bha sa Ghearmailteach. Anns na trainnsichean, bhiodh na saighdearan a' cur seachad ùine a' _____ agus cha robh fios aca cuin a bhiodh _____ ann.

Thàinig an sgeulachd mu charaid Ruairidh gu Iain. Mharbh _____ Ruairidh anns na trainnsichean. Thàinig an ionnsaigh às an adhar mar _____.

Bha _____ agus _____ uabhasach a' cur dragh air Iain. Nuair a chunnaic Iain làmh a' Ghearmailtich a' dol gu _____, bha e cinnteach gur e _____ a bha na phòcaid. Bha _____ air aodann a' Ghearmailtich ach 's e cogadh a bha seo. Bha an dithis aca ag iarraidh _____.

Gu h-obann, chuir Iain às don Ghearmailteach leis a' _____. Chaidh Iain a choimhead air a' Ghearmailteach. Bha _____ ann am meadhan a bhroilich. Bha Iain airson faighinn a-mach dè bha aig a' Ghearmailteach na phòcaid. Bha e a' faireachdainn gu math _____ nuair a chunnaic e gur e _____ a bh' ann - an dearbh rud a bha e ag iarraidh. Bha an Gearmailteach ag iarraidh a bhith _____ ach mharbh Iain e. Bha am botal fosgailte agus bha an t-uisge a' ruith às, dìreach coltach ri _____ a' Ghearmailtich.

Tha an stòiridh seo a' sealltainn nach tig _____ à ogadh, ge b' e dè nì thu. Ged nach robh tuigse aig na saighdearan, bha seòrsa de _____ ann ach a-nise tha an _____ marbh agus tha Iain a' faireachdainn gu math _____. Ged a bha am pathadh air Iain, cha b' urrainn dha aon bhoinne den bhùrn _____.

Tha an sgeulachd ghoirid Bùrn a' fuireach ann an cuimhne an leughadair airson diofar adhbharan ach tha _____ gu h-àraid a' toirt buaidh air an leughadair bhon a tha _____ an dà chuid cumhachdach agus èifeachdach.

BÀRDACHD

- Obraich ann am buidheann.
- Èist ris a' bhàrdachd air faidhle-fuaim.
- Leugh a' bhàrdachd ghoirid seo agus freagair na ceistean na cois:

Geamhradh le Anna Frater

*Tha sneachda nìs
 Far an deach mi nam theine
 agus reothadh
 air an àite anns an do leagh mi.
 Tha sealladh mo leannain
 A' tuiteam air clach.
 Cha thuit mise tilleadh.
 Tha cànan mo ghaoil
 A chaidh na tosd.
 Tha 'n geamhradh air tilleadh.*

**a. “Tha sneachda nis
Far an deach mi nam theine
agus reothadh
air an àite anns an do leagh mi.”**

- i. A’ smaoinichadh air meatafor agus taghadh facail, mìnich mar a tha a’ bhana-bhàrd a’ sealltainn gu bheil i air dealachadh bho a leannan.
- ii. Beachdaich air dè cho soirbheachail ’s a tha na dòighean-sgrìobhaidh seo ann a bhith a’ mìneachadh a’ chuspair.

**b. “Tha sneachda nis
Far an deach mi nam theine
agus reothadh
air an àite anns an do leagh mi.”**

- i. Beachdaich air mar a tha a’ chiad phìos den earrainn air a phuingeachadh. Saoil carson nach eil stad a’ tighinn air na faclan bho thoiseach gu deireadh na h-earrainn.
- ii. Dè am feum a tha seo a’ dèanamh do na tha a’ bhana-bhàrd ag innse dhuinn?

**c. “Tha sealladh mo leannain
A’ tuiteam air clach.”**

- i. Coimhead air na faclan, “sealladh mo leannain”. Beachdaich air carson a thagh a’ bhana-bhàrd na faclan seo. Dè am feum a tha seo a’ dèanamh don dàn?
- ii. Dè na faireachdainnean a tha “a’ tuiteam air clach” a’ dùsgadh annad? Thoir seachad adhbhar airson do bheachd.

d. “Cha thuit mise tuilleadh.”

- i. Carson, nad bheachd-sa, a tha seo a’ seasamh mar sheantans leis fhèin san dàn?
- ii. Dè tha a’ bhana-bhàrd ag innse dhuinn mun t-suidheachadh anns a bheil i a-nise?

**e. “Tha cànan mo ghaoil
A chaoidh na tosd.”**

- i.** Uaireannan, dh’fhaodadh diofar leughadairean ciall eadar-dhealaichte a thogail à bàrdachd. Beachdaich air dè dh’fhaodadh a’ bhana-bhàrd a bhith a’ ciallachadh an seo. (‘S dòcha gum b’ urrainn dhut smaoineachadh air an dà thaobh – taobh a’ charactair agus taobh an leannain.)
- ii.** Seall mar a tha a’ bhana-bhàrd a’ sealltainn an seo gu bheil an gaol a bha eatarra air a dhol ceàrr.

f. “Tha ‘n geamhradh air tilleadh.”

Smaoinich air an loidhne mu dheireadh. A’ coimhead air na thuirt a’ bhana-bhàrd roimhe, seall mar a tha an tòn a chleachd i airson crìoch a chur air a’ bhàrdachd freagarrach airson innse mun t-suidheachadh. Beachdaich air carson a roghnaich i aon loidhne gu math goirid leatha fhèin aig an deireadh.

**g. Chan eil pìos litreachais gu feum mura bheil e air
buaidh phearsanta a thoirt air an leughadair. Seall mar
a thug a’ bhàrdachd seo buaidh ort fhèin.**

A' SGRÌOBHADH MU LITREACHAS: MEASADH DEIREADH AONAID

Coimhead air an dà cheist gu h-ìosal. Dèan taghadh eadar sgrìobhadh mu bhàrdachd no mu sgeulachd ghoirid. A' cleachdadh nan sgilean a chuir thu gu feum mar-thà anns an earrainn seo, freagair aon de na ceistean air litreachas gu h-ìosal.

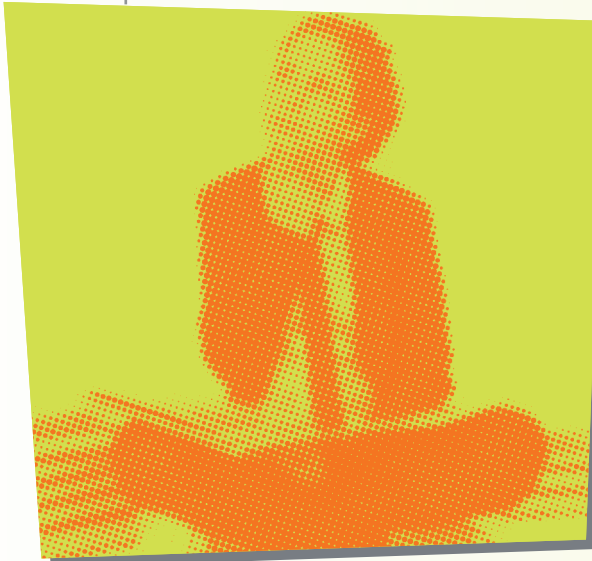

Sgeulachd ghoirid

Tagh nobhail no sgeulachd ghoirid a ghlac d' aire o chionn ghoirid. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air cuspair/ean, dòighean-sgrìobhaidh, caractar agus suidheachadh airson sealltainn mar a rinn an sgrìobhadair an gnothach air pìos èifeachdach a chur ri chèile.

no

“Chan eil nobhail no sgeulachd ghoirid gu feum mura bheil na caractaran làidir.” Tagh nobhail no sgeulachd ghoirid a leugh thu o chionn ghoirid agus seall na dòighean a chleachd an sgrìobhadair airson a dhèanamh cho tarraingeach dhut. Dh'fhaodadh tu cuideachd iomradh a thoirt air cuspair/ean, dòighean-sgrìobhaidh, agus suidheachadh airson sealltainn mar a rinn an sgrìobhadair an gnothach air pìos èifeachdach a chur ri chèile.

Bàrdachd

Tha cuspairean cudromach mar chogadh, gaol agus bàs cultair a' ruith tro bhàrdachd Ghàidhlig. Tagh pìos no pìosan bàrdachd a ghlac d' aire a thaobh cuspair. Dè na dòighean-sgrìobhaidh a chuir an sgrìobhadair gu feum airson an cuspair a mhìneachadh gu soirbheachail dhut?

no

Smaoinich air pìos bàrdachd a thug soilleireachadh dhut air cuspair sònraichte. Mìnich dè an cuspair a bh' ann agus mar a dhèilig am bàrd ris. Dh'fhaodadh tu cuideachd iomradh a thoirt air guth, ìomhaigheachd, faclan sònraichte agus mar a thug a' bhàrdachd buaidh ort fhèin.

4

SGRÌOBHADH PEARSANTA

FILEANTA

Ann an sgrìobhadh pearsanta, bidh thu a' sgrìobhadh mu rudeigin a thachair dhutsa no air cuspair air a bheil thu fhèin gu math eòlach.

Feumaidh tu innse mar a tha thu (no mar a bha thu) a' faireachdainn mun seo agus 's dòcha mar a tha do bheachd air atharrachadh - mar eisimpleir, a' chiad turas a rinn thu rudeigin agus bha thu den bheachd gum biodh e gu tur eadar-dhealaichte.

Feumaidh tu, mar gum biodh, ceum air ais a ghabhail agus beachd a thoirt air na faireachdainnean agad agus mar a dhèilig thu ris an t-suidheachadh nuair a thachair e. Ach tha e cudromach gu bheil na beachdan agadsa agus do phearsa fhèin a' tighinn troimhe, gu bheil thu a' cur cànan gu feum a sheallas mar a bha thu a' faireachdainn aig an àm agus a tha a' cur an cèill do smuaintean agus d' faireachdainnean air a' chuspair.

Ge b' e dè an cuspair a thaghas tu (agus tha roghainn gu math farsaing agad), feumaidh e a bhith pearsanta - bidh thu a' sgrìobhadh bho d' eòlas fhèin no mu na tha romhad fhèin, feumaidh deagh structar a bhith air (ach chan fheum e a bhith cho foirmeil ri aiste bheachdail) agus feumaidh tu deagh sgilean sgrìobhaidh a chur gu feum ged a dh'fhaodadh an t-òna a bhith caran neo-foirmeil.

Obair 2

Thoir sùil air na h-eisimpleirean gu h-ìosal airson grèim agus tuigse fhaighinn air an stoidhle sgrìobhaidh seo:

Cleasachd: riamh bho chunnaic mi David Tennant air plèan 's mi air saor-làithean, cha robh mi airson dad eile a dhèanamh. Thug sinn uairean an uaireadair a' bruidhinn agus a' planadh na h-ath cheum ann an dreuchd leis an lasainn gach àrd-ùrlar air an deidhinn. Uill, cha do chuir dha-rìribh, ach sin agad cleasachd – a' cur an ìre gur e cuideigin eile a th' annad airson latha, no uair a thìde no treiseag air choreigin.

Bha mi an dà chuid air bhoil agus le eagal mo mhionaich is mi a' dol dhan bhaile a choinneachadh mo charaidean aig an uair a dh'aontaich sinn. Agus creid gum biodh am bus air dheireadh air an latha seo seach latha sam bith eile!

Chithinn e le coimhead dhan sgàthan: am falt fada a bha gam fhàgail cho mì-thoilichte. Dhùin mi mo shùilean 's mi ag ùrnaigh gun atharraicheadh an dath aige – fiù 's gum fàsadh e beagan nas soilleire. Cha dèanadh maise-gnùis, stoidhle no aodach ùr falach air a' ghràin a bh' agam air an fhalt a bh' ann am fuil mo theaghlaich. 'Sin thu, Ginger. Trobhad is blàthaich mi.' Cho tric 's a thèid a leithid a ràdh ri daoine a tha air am pianadh le falt ruadh.

CUIMHNICH

Cleachd measgachadh de structaran sheantansan agus faclan eadar-dhealaichte

*Cha dìochuimhnich mi gu bràth an latha ud. Uill, ma tha mi onarach,
bu mhath leam a dhìochuimneachadh, ach cha leig an nàire leam. Nàire!
Tha mo ghruaidhean air a dhol dearg a' cuimhneachadh air an latha shònraichte,
chudromach, ghealltanach ud.*

Bidh fiosrachadh cudromach an seo agus nì fiosrachadh mionaideach feum don sgrìobhadh. Dh'fhaodadh tu sgrìobhadh mu shuidheachadh air a bheil an leughadair eòlach ach air nach do smaoinich e roimhe. Seall na faireachdainnean a th' agad mun chuspair tro bhith a' stiùireadh an leughadair gu tuigse, seach a bhith dìreach ag innse dha dè thachair no dè do bheachd air rudeigin:

B' ann aig còig mionaidean gu meadhan-là Dimàirt a bhuail am post clag an dorais. Aig ceithir mionaidean gu meadhan-latha dh'fheuch e a-rithist agus gun fhios aige gun robh mise air a dhol fom leabaidh agus gu math faisg air mo thoinisg a chall.

Cleachd na mothachaidhean – fradharc, claisneachd, blas, fàileadh agus faireachdainn airson mìneachadh a dhèanamh air an t-suidheachadh:

Cho luath 's a chuala mi an geata a' fosgladh, thog mi oisean a' chùirteir agus thug mi sùil bheag a-mach. Dh'fhairich mi sa mhionaid mo bheul a' fàs tioram agus am fallas a' briseadh a-mach air mo làmhan. Nam chuinnlean, bha fàileadh an eagail. Bha làithean m' òige, làithean sona m' òige air tighinn gu ceann le aon fhosgladh den gheata.

Cleachd diofar dhòighean-sgrìobhaidh airson an suidheachadh a mhìneachadh – samhla, meatafor, tòn, ath-aithris, uaim, taghadh facail:

A' coimhead air ais, chan eil fhios agam an tèid agam air coire a chur air a' phost. Fear òg, dòigheil, neo-chiontach a bhiodh a' feadaireachd agus a' smèideadh ri daoine san dol seachad. 'S beag a bha dh'fhios aigesan dè bha e a' dèanamh. 'S beag a bha dh'fhios aigesan gun robh e a' fàgail agam boma marbhtach a mhill mo bheatha gu bràth... Peilear puinnseanta a phut mi air a' pheirceall cho luath 's a thàinig mo phàrantan dhachaigh.

Dèan cinnteach gu bheil thu air an leughadair a tharraing a-steach don stòiridh buileach glan mus tig thu gu co-dhùnadh no mus tig an sgrìobhadh gu ceann:

A, a leughadair bho ch, èist ri mo sgeulachd dhuilich agus gabh mo chomhairle. Dèan cinnteach nach bi droch naidheachd a' tighinn chun an dorais agadsa mar a thàinig i thugamsa. Mise? Uill, canaidh cuid gu bheil rudeigin a-muigh an sin don a h-uile duine, ach saoil a bheil? Nam bithinn air beagan a bharrachd obair a dhèanamh airson nan deuchainnean, cha bhithinn a' smèideadh ri mo charaidean agus iad a' falbh don oilthigh air a' bhus aig còig mionaidean gu meadhan latha an-diugh...

Ach, nam faighinn grèim air a' phost ud...

Obar 2

- Thoir sùil air an liosta gu h-ìosal.
- Cleachd an stiùireadh gu h-àrd airson pìos goirid a sgrìobhadh air trì de na cuspairean.
- Faodaidh tu fhèin smaoineachadh air cuspairean mura bheil iad seo a' freagairt ort – cuimhnich gum feum an cuspair a bhith pearsanta dhut fhèin.
- Iarr air cuideigin eile sa chlas na pìosan agad a leughadh. Iarr air/oirre comhairle a thoirt dhut air ciamar a b' urrainn dhut sgrìobhadh nas tarraingiche a dhèanamh.

1. An latha a dh'fhàgas mi an sgoil
2. A' chiad latha san sgoil/àrd-sgoil
3. An latha a bhuannaich mi duais
4. A' tadhal air an fhiacclair/dotair
5. A' fàs sgìth de Twitter
6. An turas a chaidh mi air chall
7. A' bhanaid

8. Obair-dachaigh
9. Biadh
10. Saor-làithean sònraichte
11. A' coinneachadh ri cuideigin ùr
12. Dràibheadh
13. Ceòl an latha an-diugh
14. Anns na bùthan
15. Ag obair
16. Caraidean
17. A' dèanamh deiseil airson nan deuchainnean
18. Tachartas spòrs/air an àrd-ùrlar
19. Leam fhèin air eilean iomallach
20. Rudan a chuireadh tu gu rùm 101/rudan a dhubhadh tu às!

Obair 3

MEASADH DEIREADH AONAID

Tagh eisimpleir a chleachd thu gu h-àrd agus leudaich am pìos, a' cur gu feum an stiùiridh a fhuair thu na bu thràithe san aonad agus a' chomhairle a fhuair thu bho do charaid. Bu chòir do sgrìobhadh a bhith mu 600 facal a dh'fhaid.

